

Otázka: Filozofie 19. století

Předmět: Základy společenských věd

Přidal(a): terry

Scientismus - zdrojem pokroku a poznání je věda

- Návaznost na osvícenský racionalismus

Pozitivismus - vědecké poznání má být založeno výhradně na popisu faktů, tvrdých, verifikovatelných (experimentálně ověřitelných) datech

- Odmítají proto abstraktní spekulace (zejména tradiční metafyziku)
- Představitelé: Auguste Comte, J. S. Mill, Herbert Spencer

>Auguste Comte (1798-1857) - zakladatel sociologie

- Dílo: Kurz pozitivní filozofie - zde postupoval, že existují 3 stádia ve vývoji lidského myšlení:
 - Teologické - pokus poznat podstatu bytí
 - Lidé zde konstruují nadpřirozené činitele
 - Vyvíjí se od animalismu, přes polyteismus až k monoteismu
 - Metafyzické (abstraktní) - příčinou všeho je příroda
 - Nadpřirozené síly jsou zde nahrazeny silami abstraktními

- Vědecké (pozitivní) – podstata věcí je nepoznatelná, absolutní poznatky nelze získat (agnosticismus), máme se zaměřit na studium faktů
- Klasifikace věd: 1. matematika, 2. fyzika, chemie, 3. biologie, 4. sociologie

Empiriokriticismus - v zásadě se jedná o 2. fázi pozitivismu, která reagovala na určitou krizi vědy v 2. polovině 19. století

- Výrazně gnozeologický směr
- Co vlastně můžeme poznat?
- Představitelé: Richard Averius, Ernst Mach
- Odmítali tradiční materialismus a metafyziku, protože pracují se zastaralými pojmy jako např.: hmota, duch, substance, kauzalita atd.
- Zabývali se proto především jazykem – vědecké teorie trpí tím, že používá zastaralé termíny, kterými není dost dobře možné uchopit nové poznatky
- Nemůžeme odhalit podstatu věcí, protože se naše poznání zakládá na počtcích
- Tím získáváme informace pouze o jevech, nikoliv o podstatě
- Všechny přírodní zákony vzniklé přesným popisem pozorovaných jevů, jsou ve skutečnosti jen lidskými „vynálezy“, konstrukcemi našeho myšlení
- To se chová ekonomicky a hledá popis co nejjednodušší, racionální
- V 19. století je filozofická otázka „proč je svět jaký je?“

Iracionalismus - přístupy zpochybňující možnost racionálního vysvětlení světa

- Podstatu lze pochopit jedině citem, vůlí, intuicí

Voluntarismus

- Arthur Schopenhauer - ve svém směřování byl ovlivněn především Kantem a indickým

buddhismem

- Dílo: Svět jako vůle a představa – souhlasí s Kantem, že existuje svět pro nás a svět o sobě, na rozdíl od něj však tvrdil, že do druhého z těchto světů můžeme proniknout prostřednictvím vůle (vůle k životu), která stojí v základech všeho existujícího (=) od toho voluntarismus (postoj podle kterého je vůle základním principem světa)
- Je bezčasová, věčná, bezcílná, iracionální
- Svět je pouhým jejím hmotným výrazem
- Protože je vůle bezcílná, nemůžeme ji ničím uspokojit
- Když po něčem toužíme a dosáhneme toho, nenastane věčná slast, ale pouze prázdnota, nuda a věčná touha
- Život je tak věčným utrpením
- Řešení:
 - Umrtvování vůle k životu prostřednictvím askeze
 - Uměleckou kontemplací – umění umožňuje vůli uniknout, poskytuje pocit libosti na ní nezávislý

>Friedrich Nietzsche (1844-1900)

- Dílo: Tak pravil Zarathustra, Radostná věda
- Vycházel z kritiky křesťanství jako nihilistického náboženství (podle něj popírá hodnotu života a teď ve jménu fiktivního „zasvěť“. Křesťanství ve jménu NIC popírá to, co skutečně existuje)
- Morálku dělil na otrockou (křesťanství, které se zastává slabých) a panskou (je třeba ji teprve vymyslet, stvoří ji silní jedinci)
- Evropská kultura je dekadentní, kvůli křesťanství z ní zmizela aristokratičnost a nastoupila stádnost
- Současný stav však bude překonán příchodem nadčlověka vedeného vůlí k moci
- Člověk je pouhým přechodným článkem, který musí být překonán
- Teprve nadčlověk dá světu smysl

Pragmatismus – založen v USA

- Pragma = čin nebo jednání
- Zakladatel William James
- Zkouškou každé filozofie a víry je to, jaké má pro nás praktické následky
- Pravdy jsou užitečné, protože jsou pravdivé a pravdivé, protože jsou užitečné
- Pokud pro nás teorie nemá praktický význam, můžeme ji ignorovat
- Pokud má, stává se pravdivou

Existencialismus – vzniká po 1. světové válce v Německu (Heidegger, Jaspers), největší rozkvět pak zaznamenal po WW2 ve Francii (Sarte, Camus)

- 3 základní pojmy: Sein (bytí), Zeit (čas, časovost), Dasein (pobývání)
- Řeší se zde pobývání vs. Bytí ve světě
- Lidská bytost je do světa vržena bez vlastního přičinění
- Přesto však máme zodpovědnost za to, jak svůj život žijeme (existujeme)
- V zásadě existují 2 možnosti:
 - Neautentické bytí – anonymní život na způsob věci, necháváme s sebou manipulovat, zříkáme se odpovědnosti za svůj život, stáváme se součástí anonymní masy
 - Autentický život – navzdory podmínkám, které jsme si neurčili, bereme odpovědnost za sebe do svých rukou, usilujeme žít podle přesvědčení, nikoliv podle tlaku okolí
- Čas a časovost – člověk si je vědom své neodvratné konečnosti a toho, že lidské bytí je pouhým bytím k smrti (Heidegger)
- K této neodvolatelné jistotě vlastní smrti se můžeme opět postavit 2 způsoby:
 - Člověk žijící neautentickým způsobem se snaží tuto skutečnost ignorovat a žije tak, jako by zde měl být věčně – je nezodpovědný, snaží se nacházet útěchu v nesmyslných rozptýleních atd.
 - Autentický člověk se k danému problému staví čelem, rozvrhuje své možnosti s ohledem na nevyhnutelnost smrti, protože ví, že každé rozhodnutí je nezvratitelné a neodvolatelné

Novopozitivismus (logický empirismus) - filozofie redukovali na filozofii poznání, respektive vědy

- Představitelé byli především členové tzv. Vídeňského kroužku (Rudolf Carnap, Ludwig Wittgenstein) - 20. léta 20. století
- 20. století s sebou přineslo doslova záplavu faktů a informací, proto je potřeba řešit především otázku jazyka a jeho sdělnosti
- Poslání filozofie je vytvářet jazyk vědy

>Rudolf Carnap - úkolem filozofie je analýza přírodovědného poznání s cílem upřesnit pojmy na základě matematické logiky

- Říkal, že věda je systém výroků
- Filozofie má tyto výroky analyzovat a odlišit smysluplné a nesmyslné (smysluprázdné)
- Smysluplné znamená nejen gramaticky a logicky správně, ale také verifikovatelný
- O tradičnosti větách filozofie není filozof schopen rozhodnout, zda jsou smysluplné, takže např.: metafyzika nemůže být považován za vědu

>Wittgenstein (1899-1951) - ve svém prvním období byl novopozitivistou a členem Vídeňského kroužku

- Tvrdil, že předmětem filozofie nemá být vědomí, nýbrž jazyk, jímž hovoříme o faktech
- Nejvhodnějším s jednoznačnými slovy/znaky je v matematické logice
- Dílo: Logicko-filozofický traktát
- Ve svém 2. období své názory revizoval a tvrdil, že nelze konstruovat ideální jazyk, nezávislý na životě, protože význam je dán spíše kontextem, situací, ve které je daný výraz použit
- Rozumět výrazu znamená správně jej použít v komunikaci a vyvolat u adresáta patřičnou odezvu

- Význam jazyka je tedy vázán na celkovou situaci, v níž je určitá věta pronášena
- Této situaci říká „jazyková hra“
- Pokud se účastníci komunikace shodnou na tom, co míní, může komunikace pokračovat a je smysluplná
- Nejde o verifikaci, ale o hledání a nalézání konsenzu